

Jom Kipoer.

Het is algemeen bekend dat de 10e Tisjrei Jom Kipoer is. Toch maakt de Torah niet duidelijk waarom juist deze datum als Grote Verzoendag zou moeten dienen. De traditionele verklaring is dat HaShem op deze dag de Israëlieten vergaf voor de zonde van het gouden kalf en Mozes een nieuwe set tafelen overhandigde. Gebaseerd op de bewoordingen van de Torah leiden de wijzen af dat Mozes de berg Sinaï in totaal drie keer beklom gedurende veertig dagen. De eerste keer was van Shavuot tot de 16e Tammuz; de tweede keer was van de 19e Tammuz tot de 10e Tishrei, en de derde keer van Rosj Chodesh Elul tot de tiende Tishrei, Jom Kipoer. Op die laatste dag vergaf God het volk en stelde hij voortaan vast dat elk jaar een dag van vergeving zou moeten zijn.

Er is ook nog een andere, oudere verklaring voor de oorsprong van Jom Kipoer. Deze komt uit het boek Jubileën, dat mysterieuze apocriefe werk dat dateert uit het tweede tempeltijdperk. Volgens Jubileën verkochten de zonen van Jacob hun broer Jozef aan het begin van een nieuw jaar en keerden op de 10e Tisjrei terug naar hun vader. Op die dag overhandigden ze hun vader de bebloede tuniek van Jozef. Deze tragische beschimping was zo droevig dat volgens Jubileën, Dina en Bilhah stierven van verdriet! Jacob herdacht voortaan de 10e Tisjrei als Jozefs Yahrzeit. Zijn zonen, die ondertussen bezweken waren voor hun zonden, smeekten HaShem elk jaar op die dag om vergeving. Daarom concludeert Jubileën (34:18) dat de 10e Tishrei de ultieme Verzoendag voor heel Israël werd.

Deze verklaring heeft mogelijk indirect zijn weg gevonden naar de rabbijnse traditie. Tegenwoordig is het gebruikelijk om op Jom Kippoer een verslag te lezen van de tien martelaren. Deze martelaars waren tien grote wijzen die door de Romeinen werden vermoord. Hun verhaal verschijnt ook in een aantal midrashim, die het niet allemaal eens zijn over de details. In het kort de Romeinse keizer Hadrianus en/of zijn Judese gouverneur Tineius Rufus roepen de tien grote rabbijnen van die tijd bijeen. De rabbijnen worden als volgt ondervraagd over de verkoop van Jozef: schrijft de Torah niet de doodstraf voor op ontvoering? Als dat zo is, waarom werden de broers van Jozef dan niet ter dood gebracht voor hun zonde?

De rabbijnen geven toe dat dit inderdaad het geval is. De Romeinen besluiten dat deze tien rabbijnen ter dood moeten worden gebracht in plaats van de tien broers van Jozef. De rabbijnen vragen tijd om te beraadslagen. En stellen vast dat inderdaad de dood over hen in de hemel is verordend. Zij onderwerpen zich aan het beveldschrift. Ieder van hen wordt vervolgens door de Romeinen doodgemarteld. Sommigen zeggen dat ze op Jom Kipoer zijn afgeslacht, of dat tenminste één van hen dat is, de beroemdste onder hen Rabbi Akiva.

De Arizal suggereert verder dat deze tien rabbijnen de reïncarnaties waren van de tien spionnen. Dat was ook een ernstige zonde uit de oudheid die de tien martelaren moesten rechtzetten. De Arizal haalt zelfs een nog oudere midrasj aan, waarin staat dat toen Jozef

verleid werd door de vrouw van Potifar, het zo moeilijk voor hem was om weerstand te bieden, dat er druppels sperma uit zijn vingertoppen kwamen en dat de tien zielen van deze tien druppels de spionnen waren. Zo hebben de tien martelaren eindelijk alle noodzakelijke geestelijke rectificaties vervuld.

De Tien

De tien Martelaren zijn; Rabbi Yishmael Ben Elisha de Hogepriester, Rabbi Shimon Ben Gamliel Hazaken, Rabbi Chanina Ben Tradyon, Rabbi Akiva, Rabbi Yehudah Ben Bava, Rabbi Chutzpit Hameturgeman, Rabbi Jesjevav Hasofer, Rabbi Elazar Ben Shamua, Rabbi Chanina Ben Chachinai en Rabbi Yehudah Ben Dama. Er is enige onenigheid onder de rabbijnen over wie de 10 wijzen waren en wanneer ze werden gedood. De algemeen aanvaarde bron voor het verslag van de Tien Martelaren, is de beroemde poëtische klaagzang van Midrash Eleh Ezkerah, en die lijkt aan te geven dat de 10 wijzen allemaal door een Romeinse gouverneur werden opgeroepen en in één keer werden gedood. De meesten zijn het er echter over eens dat de 10 wijzen niet tegelijkertijd, of zelfs maar kort na elkaar, gedood kunnen zijn, aangezien ze ook geen tijdgenoten waren.

Alle andere verslagen van de Tien Martelaren concluderen dat twee van hen werden gedood tijdens de Grote Opstand, die door de Joden werd georganiseerd tegen de Romeinse onderdrukkers tussen de jaren 66 en 74 na Chr., terwijl de rest werd gedood tijdens de Bar Kochba-opstand ongeveer 60 jaar later, tussen 132 en 136 na Chr. De 10 martelaren die stierven tijdens de Romeinse vervolgingen worden Asara Harugei Malchut genoemd, en er zijn verschillende verslagen over wie ze waren.

De identiteit van de persoon die verantwoordelijk is voor de dood van de Asara Harugei Malchut, of de Tien Martelaren, wordt zoals al eerder gezegd toegeschreven aan de beruchte figuur die bekend staat als Hadrianus. De wijzen van Chazal hadden zo'n minachting voor Hadrianus vanwege zijn extreme slechtheid dat ze hem zelfs de "Grinder of Bones" noemden (bijv. Bereshit Rabba 10:3).

Hadrianus, die in het jaar 3877 (117 n.Chr.) de rol van Caesar op zich nam, kreeg te maken met een van de eerste uitdagingen toen hij de Quietus-opstand moest onderdrukken. Deze opstand was de tweede Joodse opstand in die tijd, na de eerste opstand van de biryonim tijdens de periode van de Churban (vernietiging van de Tweede Tempel) en de daaropvolgende derde grote opstand onder leiding van Bar Kochba.

Aanvankelijk leek Hadrianus zijn reputatie als intelligente en beschaafde heerser waar te maken, die deed denken aan het model van de filosoof-koning wat veel in de Griekse filosofie wordt afgebeeld. Gedurende zijn heerschappij vermeed hij confrontaties en gaf hij de voorkeur aan diplomatieke onderhandelingen en compromissen. Na de Quietus-opstand liet hij het Joodse leven relatief normaal hervatten en ging hij zelfs intellectueel in gesprek met de Joodse wijzen, tot ieders grote verbazing.

Zoals vermeld in de Midrasj (Bereshiet Raba 28:3), stelde Hadrianus verschillende vragen aan Rabbi Yehoshua, waaronder vragen over de opstanding van de doden in de toekomstige wereld. Rabbi Yehoshua antwoordde dat de Heilige een persoon zou opwekken uit het "luz" het deel van een bot van de ruggengraat. En zoals we weten is dit het bot dat niet vergaat en door HaShem zal worden gebruikt om ons volledig te reconstrueren.

De Opstand

In het dertiende jaar van zijn regering deed Hadrianus, na voor het eerst Jeruzalem te hebben bezocht, een ogenschijnlijk buitengewoon aanbod aan het Joodse volk: ze kregen toestemming om hun Beis Hamikdash, of Heilige Tempel, te herbouwen. De Midrash (Bereshit Rabba 64:10) vertelt over deze historische gebeurtenis. De Midrasj legt vervolgens uit hoe de Samaritanen, of Koetim, Hadrianus waarschuwden dat de herbouw van Beit Hamikdash de Joden zou aanmoedigen om in opstand te komen tegen zijn heerschappij. “Hij zei tegen hen: ‘Wat kan ik doen? Ik heb al besloten dat het herbouwd kan worden.’ “Zij zeiden tegen hem: ‘Stuur een bericht met de opdracht om het te verplaatsen, het vijf amot hoger te maken of het vijf amot lager te maken. Dit zal hen ervan weerhouden om met de bouw door te gaan.’”

Deze richtlijn om de afmetingen van Beit Hamikdash te wijzigen, speelde uiteindelijk een rol bij het aanwakkeren van de Bar Kochba-opstand. Volgens de Romeinse historicus Cassius Dio was er een andere factor die de opstand aanwakkerde. Dit was Hadrianus' besluit om een Grieks-Romeinse stad te stichten op de ruïnes van Jeruzalem. Hij noemde het Aelia Capitolina, waarbij hij elementen van zijn naam (Aelius) en een bijbehorende Griekse godheid opnam. Een van de meest herkenbare overblijfselen van deze stad is het moderne winkelcentrum "Cardo" in de oude stad van Jeruzalem, niet ver van de Westelijke Muur (Kotel).

Dit alles ontstak de Mered Hagadol (Grote Opstand) van 3892 (132 n.Chr.), die aanvankelijk succesvol was, maar uiteindelijk werd verpletterd door het Romeinse leger. In tegenstelling tot generaal Vespasianus (Aspanyus), die Rabban Yochanan ben Zakai toestond de Torah-studie in Yavneh te hervatten, hanteerde Hadrianus een duidelijk andere aanpak. Hij bepaalde dat de meest effectieve manier om met de Joodse bevolking om te gaan, was door volledige uitroeijing van de naleving van de Torah. Het was gedurende deze periode dat Hadrianus de moord op de Tien Martelaren organiseerde, hoewel sommige meningen suggereren dat bepaalde van de Tien Martelaren op andere momenten werden gedood.

Herstel

Ondanks het lijden van het Joodse volk in Eretz Yisraël, slaagden ze erin te overleven en hun studie voort te zetten, en uiteindelijk de Misjna en Talmud Yerushalmi op te nemen. Dit werd gedaan door de Joodse wijzen de bewaarders van onze traditie, die de fakkel doorgaven aan de volgende generatie.

Dit opmerkelijke herstel kan grotendeels worden toegeschreven aan de zelfopoffering van Rabbi Yehuda ben Bava, een van de Tien Martelaren. Volgens de Gemara (Sanhedrin 14a) verleende Rabbi Yehuda ben Bava smicha aan vijf van zijn discipelen, toen Hadrianus smicha (wijding) verbood, ondanks het verbod. Om hen te beschermen toen ze vluchtten voor de Romeinse autoriteiten, gebruikte hij zijn eigen lichaam om hun achtervolgers te blokkeren en hij werd uiteindelijk gedood door Romeinse speren.

Deze vijf discipelen Rabbi Meir, Rabbi Yehuda, Rabbi Shimon bar Yochai, Rabbi Yosi en Rabbi Elazar ben Shamua speelden dan ook een cruciale rol in het verzekeren van het voortbestaan en de uiteindelijke heropleving van Torah-studie en naleving hiervan na de dood van Hadrianus in 3898. Ongeveer vijftig jaar later, rond 3949 voltooide Rabbi Yehuda HaNassi de Misjna, een monumentaal werk dat we kennen als de mondelinge Torah (Torah Shebe'al Peh) zo is deze voor toekomstige generaties bewaard.

Mogen ook wij inspiratie putten uit de Mesirut Nefesh (zelfopoffering) van de Joodse wijzen om HaShem te dienen, ondanks alle moeilijkheden die we vandaag de dag ondervinden.

Jaäcov Noorland talmid van Rabbi J. de Leeuwe.